

(Kort bemærkning).

Bollmann (CD):

Det er muligt, hr. Stavad har bedre forudsætninger, end jeg har, for at bedømme det med ærligheden, hvor meget den bliver brugt, så det skal jeg ikke svare på. Det er meget svært her at sige, hvordan det vil virke, men jeg vil stadig væk vove den påstand, at jeg ikke tror, det provenumæssigt vil få de meget store virkninger, som hr. Stavad påstår.

Nu drager hr. Stavad så andre forslag ind, og det kan vi da godt, men jeg mener ikke, der her er tale om generelle nedsættelser. Når vi har foreslået specielle nedsættelser, er det her, forskellen ligger mellem vort forslag og det, som f.eks. Fremskridtspartiet har fremført. Det synes jeg godt hr. Stavad kunne tage med i baghovedet.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til Skatte- og Afgiftsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af lovforslag nr. L 203:

Forslag til lov om forbud mod våbentransporter.

Af Ole Espersen (S) og Carsten Andersen (SF) m.fl.

(Fremsat 14/2 89).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Justitsministeren (H. P. Clausen):

Det forslag til lov om forbud mod våbentransporter, som Socialdemokratiet og Socialistisk Folkeparti nu har fremsat, er – og det

fremgår jo også af bemærkningerne – identisk med det forslag, som min forgænger som justitsminister fremsatte i folketingsåret 1987-88, 1. samling, nærmere betegnet den 7. oktober 1987.

Man vil vide, at baggrunden for fremsættelsen af dette forslag til lov om forbud mod våbentransporter var, at Folketinget ved en beslutning tidligere, den 19. maj 1987, havde pålagt regeringen at fremsætte et sådant forslag.

Folketinget kender jo også den daværende regerings synspunkter, som de blev fremlagt af min forgænger som justitsminister. Det var ikke just med en positiv indstilling eller med glæde, at forslaget dengang blev fremsat, og jeg kan for så vidt henholde mig til min forgængers udtalelser, da forslaget var til første behandling.

Regeringen er naturligvis enig i, at man må tage afstand fra og forsøge at forhindre en trafik med våben, der medvirker til at forlænge krige. Realiteten er jo imidlertid, at et ensidigt dansk initiativ til at lovregulere på dette område overhovedet ingen indflydelse vil have på de krigsførende lande, idet der til stadighed på verdensmarkedet vil være rigelig kapacitet, og derfor vil intensiteten af våbentransporter slet ikke blive påvirket. Jeg skal også i den forbindelse henviser til, at den danske skibstonnage alene udgør én procent af verdens skibstonnage.

En vedtagelse af lovforslaget vil kunne få meget uheldige afledede virkninger, fordi man alvorligt må befrygte, at den danske handelsflåde vil miste ordrer, der intet har med våbentransport at gøre. Holdningen hos udenlandske kunder vil utvivlsomt blive: Den danske handelsflåde er pålagt så mange restriktioner, at det ikke kan betale sig hverken økonomisk eller tidsmæssigt at kontrahere med dem længere.

Vi må i den forbindelse huske, at den danske skibsfart ensidigt vil blive ramt af lovforslaget, der dermed virker konkurrenceforvridende. Danmark vil med en enkelt undtagelse, hvis vi vedtager forslaget – og denne undtagelse er Vesttyskland – være det eneste land, der vil have en lovgivning af denne art.

En sammenligning med Vesttyskland, som man ofte ser det, er ikke særlig rimelig, fordi den vesttyske handelsflåde kun henter 35 pct. af sine indtægter ved transporter mellem tredjelande, mens Danmark henter langt størstedelen af sine indtægter ved den slags transporter, 95 pct.

[Justitsministeren]

Jeg har nævnt, og jeg vil gerne understrege, at regeringen er enig i, at man bør søge at hindre sådanne transport, men det bør ikke ske på den måde, som det foreliggende lovforslag lægger op til. De nødvendige forholdsregler må ske som led i et internationalt samarbejde, som så også forhåbentlig kan blive effektivt.

Jeg kan altså godt se de gode intentioner, der ligger bag ved forslaget, men jeg må af de grunde, som jeg har anført her, på regeringens vegne tage afstand fra det fremsatte forslag.

Helge Adam Møller (KF):

Det er tredje gang inden for 2 år, at jeg er ordfører i dette forslag eller, hvis vi går helt tilbage til 20. februar 1987, et forslag, som mindede utrolig meget om dette. Jeg har samme holdning, og mit parti har samme holdning, som vi har haft den 20. februar 1987 og den 12. november 1987, da vi førstebehandlede det de to andre gange: vi mener, dette forslag er et slag i luften.

Det er jo underligt at prøve at indføre en dansk lovgivning, som ikke opfylder det, der er formålet med loven, for det, der er formålet og hensigten, og som vi også synes er en god idé, det er, om man på en eller anden måde kunne begrænse, for ikke at sige helt forhindre, at våben kom til krigsførende lande. Formålet er godt, men det er bevist så mange gange, også ved de tidligere debatter, at dette forslag medfører ikke, at én eneste granat, ét eneste fly, ét eneste gevær, ét eneste kilo sprængstof mindre tilgår nogen af de lande, som fører krig. Dermed mener vi, at det er et slag i luften. Nu er himlen jo stor, så der kan slås mange slag, men alligevel synes vi, at man skulle stoppe og koncentrere sig om noget, der har virkning.

Derfor synes vi i dag som også tidligere, at skal dette have nogen virkning, så må vi altså gøre det i en større international sammenhæng. Vi vil meget gerne være med til med Socialdemokratiet, med SF og med alle andre partier at søge, om vi kan få en lovgivning igennem – eller få en fælles aftale, eksempelvis via FN, for så vil det kunne batte noget. Men dansk skibsfart er altså stadig væk 1 pct. af verdenstonnagen, og vi ved alle sammen, at der er stadig væk overskud af tonnage, og det, danske skibe altså ikke sejler med, det er der andre skibe der sejler med.

Men vi kender også konsekvensen af lovforslaget, hvis det skulle blive vedtaget, for konsekvensen ud over, at der altså ikke tilgår færre våben til de lande, som er i krig, den er meget mærkbar for dansk erhvervsliv, for dansk beskæftigelse.

Vi ved, at der er et antal danske søfolk, som vil miste deres job, vi ved, der er et antal danske rederier, som vil komme i store vanskeligheder, vi ved, der er nogle danske værfter, som vil komme i knibe, vi ved, at vi mister hundreder af millioner i eksportindtægter, og alt sammen stadig væk uden at vi opnår det, som er lovforslagets intentioner.

Derfor synes jeg altså, at vi nu skulle prøve at finde frem til noget, som måske kan løse problemet: at sørge for, at der kommer færre våben til de krigsførende lande, og ikke fortsætte med paradeforslag, som kun ødelægger danske virksomheder, uden at det medfører det, vi gerne vil: at stoppe nogle krige.

Derfor må vi igen i dag afvise dette forslag.

(Kort bemærkning).

Ole Espersen (S):

Jeg har naturligvis bemærket, at det er tredje gang, at hr. Helge Adam Møller er ordfører i denne sag. Dermed er det også tredje gang, at hr. Helge Adam Møller fortæller Folketinget, at han er fuldstændig enig i intentionerne bag lovforslaget, men at det må ske på international basis.

Så vil jeg gerne spørge hr. Helge Adam Møller, hvad Det Konservative Folkeparti eller den regering, som Det Konservative Folkeparti er bærende for, har foretaget, for at der så skulle ske noget på international basis. Har man taget det op i FN, i EF, i Europarådet eller andre steder? For det er jo tredje gang, at hr. Helge Adam Møller fortæller Tinget, at det er den måde, hvorpå man skal realisere de intentioner, som man i øvrigt er enig i.

(Kort bemærkning).

Helge Adam Møller (KF):

Jeg kan sige til hr. Ole Espersen, at hvis man nu vil opgive dette forslag, som ikke har nogen virkning, så vil jeg meget gerne sætte mig sammen med hr. Ole Espersen og andre og udfærdige et fælles brev til den regering, som har ministre fra bl.a. det parti, jeg selv sidder i, og sige: Vi foreslår, at man gør et eller andet.

[Helge Adam Møller]

Men så lad os dog droppe det her, der ikke virker. En af årsagerne til, at det ikke er til at gøre noget, er, at man bliver ved med at føre et forslag frem, som ikke har nogen virkning. Men jeg vil meget gerne være med, for intentionerne i forslaget er jeg enig i, jeg vil bare ikke være med til at ødelægge nogle danske arbejdspladser, når det overhovedet ikke giver det resultat, der skulle være formålet med lovforslaget. Det synes jeg altså er forkert.

Leif Hermann (SF):

Det var jo en lidt indviklet argumentation for, at der ikke er sket noget, men jeg går ud fra, at hr. Ole Espersen i sit svar til ordførerne tager det spørgsmål op, således at jeg så kan koncentrere mig om det, jeg skal sige på Socialistisk Folkepartis vegne.

Det er jo lidt banalt at konstatere, at dette er en genfremsættelse, for det er jo ikke en genfremsættelse i et uændret politisk klima. Det er heller ikke nogen genfremsættelse i et klima, hvor dansk deltagelse i internationale våbentransporter er blevet væsentlig forbedret. Faktisk er det sådan, at det ikke er usædvanligt at læse i danske aviser, at danske skibe er involveret i forskellige lyssky transaktioner, f.eks. i forbindelse med Iran-Contra-skandalen, i forbindelse med våbentransporter, som CIA står for. Man må undertiden få det indtryk, at visse dele af dansk skibsfart, navnlig småskibsfarten, nærmest har specialiseret sig i transporter af denne utiltalende og efter vores opfattelse umoralske karakter.

Hvad vi mener om forslaget, har vi tidligere givet udtryk for, dengang den daværende justitsminister fremsatte det og hændervridende tilkendegav, hvilke gruppevækkende virkninger det ville have for dansk rederivirksomhed. Nu er det sådan, at vi ikke mener, at dansk rederivirksomhed skal tjene penge på umoralske aktiviteter, og det argument, såvel justitsministeren som hr. Helge Adam Møller har fremført, at når alle andre deltager i denne usmagelige trafik, så skal Danmark sandelig heller ikke holde sig tilbage, er jo unægtelig ikke noget argument, som klæder folk, der ellers ønsker at iklæde sig moralske klædninger ved snart sagt enhver lejlighed, bortset fra når det drejer sig om pengepungens indhold.

Den politiske situation har jo ændret sig, siden lovforslaget var fremme sidst i november

1987, idet Det Radikale Venstre er gået i regering. Lovforslagets forhistorie er jo et socialdemokratisk beslutningsforslag, der blev stemt igennem her i Folketinget med socialdemokratiske, folkesocialistiske, radikale og venstresocialistiske stemmer. Regeringspartierne stemte imod sammen med Fremskridtspartiet.

I forbindelse med førstebehandlingen den 12. november 1987 sagde Det Radikale Venstres daværende ordfører om lovforslaget, at han faktisk ikke var tilfreds med den udformning, lovforslaget havde fået. Den 12. november 1987 sagde hr. Bernhard Baunsgaard, og jeg citerer fra Folketingets forhandlinger 1987-88, 1. samling, sp. 1821:

»Vi finder ikke, at dette forslag er tilfredsstillende – det er på adskillige punkter ikke indgribende nok.«

Fra sp. 1822 af samme dato vil jeg citere:

»... der skal gøres et grundigt arbejde, så loven bliver skærpet.«

Dette grundige arbejde tog vi så fat på, og det var så vidt, at der var stillet eller udarbejdet en række ændringsforslag med i øvrigt venlig bistand fra Justitsministeriet, som netop imødekom de ønsker om skærpelser, som såvel Det Radikale Venstre som vi havde i forbindelse med førstebehandlingen af det daværende lovforslag. Siden da er der ikke sket ret meget andet, end at Socialistisk Folkeparti og Socialdemokratiet er blevet enige om at genfremsætte forslaget i den skikkelse, det havde ved den daværende førstebehandling, men med bemærkninger om, at vi selvfølgelig ville indarbejde de ændringsforslag, vi var enige om, og det vil sige et flertal var enige om, i foråret 1988.

Man kan spørge sig selv: hvorfor har Det Radikale Venstre ikke brugt sin indflydelse i regeringen til at få dette lovforslag igennem, som Det Radikale Venstre var med til at bringe til verden i kraft af tilslutningen til det oprindelige beslutningsforslag? Hvorfor har Det Radikale Venstre ikke ønsket at sikre, at partiets freds- og sikkerhedspolitiske profil dog fik den afpudsning, der lå i, at man brugte indflydelsen i regeringen til at få dette lovforslag frem? Eller var det mundevejr dengang? Er det således, at Det Radikale Venstre har forladt de holdninger, som Det Radikale Venstre lagde til grund for sin afstemning og hr. Bernhard Baunsgaards ordførertale i november 1987? Eller var det måske vigtigere, at det forslag til krigsmateriellov,

[Leif Hermann]

som Det Radikale Venstre havde søsat i kraft af et beslutningsforslag, vi andre i øvrigt havde stemt for, kom frem i en udgave, som klart åbnede for yderligere eksport af krigsmateriel, udenlandsk deltagelse i dansk krigsmaterielproduktion osv.?

Det bliver interessant at høre, hvad Det Radikale Venstres ordfører vil sige til det. I hvert fald må man nok sige, at der kræves en forklaring. Den venter vi i spænding på.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Så fandt hr. Leif Hermann de store ord frem: usmagelig og umoralsk osv. Jeg vil godt spørge hr. Leif Hermann, hvad der er specielt umoralsk, og hvad er der specielt usmageligt ved denne form for transporter. Det er vel ikke sådan, at hr. Leif Hermann er faldet for den argumentation med, at hvis man transporterer våben, er man skyld i krig, eller hvis man producerer våben, er man skyld i krig? Krig skyldes noget helt, helt andet. Dette er bare symptomet på noget, der er langt, langt værre. Jeg vil godt spørge, hvor man skal sætte grænsen. Mon ikke den, der transporterer mel, gryn, sukker eller andre madvarer eller olie og benzin til en krigsførende magt, er lige så meget skyld i, at den krigsførende magt kan fungere?

Hvad er det for noget med, at det skulle være specielt umoralsk og specielt slemt at transportere det her? Det kan jeg ikke se. Det er selvfølgelig klart, at i de tilfælde, hvor der er en boykot af et land, overtræder man nogle andre bestemmelser, men det at transportere våben gør nu i sig selv ikke nogen til krigsmager.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Mit kendskab til krigskunsten er begrænset, det må jeg indrømme, og jeg vil da give hr. Duetoft ret i, at forsyninger af fødevarer og brændstoffer selvfølgelig er vigtige for et land under alle omstændigheder, uanset om man befinder sig i krig eller ej.

Der er en ting, jeg er sikker på at hr. Duetoft ikke kan rende fra, og det er, at våben er nødvendige for at kunne udkæmpe krige. Det er muligt, at min tankegang er gammeldags og firkantet, når jeg hævder dette synspunkt. På den anden side tror jeg nok, at de fleste mennesker

vil sige, at synspunktet har noget på sig. Dertil kommer, at for at kunne betjene sig af disse våben, for at kunne udkæmpe krige, er det altså nødvendigt at få fat i disse våben.

Nogen skal være villige til at sælge dem, og nogen skal være villige til at transportere dem, og det er jo ikke hr. Duetoft ubekendt, at der i et meget vidt omfang foregår en international handel med våben, som i betydelig grad er i stand til at sikre, at fortsatte krigstilstande består.

Havde der været effektiv våbenboykot af Iran og Irak, havde den lange ulykkelige krig i Mellemøsten været afsluttet for længst.

(Kort bemærkning).

Ole Espersen (S):

Nu drog hr. Duetoft det moralske eller umoralske ind i billedet. I den forbindelse husker jeg, at vores udenrigsminister for et par år siden var på besøg i Golfen, og da han kom hjem og fortalte om oplevelserne dernede, gav han udtryk for også i dagspressen, at han fandt det dybt beklageligt, at danske skibe medvirkede til en forlængelse af den bestialske krig, der fandt sted mellem Iran og Irak.

Jeg vil gerne spørge hr. Duetoft, om han er enig i den vurdering fra udenrigsministerens side, og om det ikke er umoralsk at medvirke til en bestialske krig.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Jeg vil godt sige til hr. Ole Espersen, at det ikke var mig, der bragte det umoralske eller moralske ind i billedet. Det var hr. Leif Hermann, der brugte de udtryk.

Jeg synes, det bygger på et stort bluffnummer, for det fremstår, som om man ved at skære disse transporter af vil kunne stoppe krig. Jamen krige skyldes jo noget helt andet, og krige opstår jo på et helt andet grundlag, og det er derfor, det her er en underlig fægten i luften. Det minder mig fuldstændig om, at man den første krigssommer i 1914 faktisk troede, at hvis soldaterne på begge sider i skyttegravene nedlagde våbnene, så stoppede 1. verdenskrig. Der var nogle, der blev meget, meget kloge.

Det handler om, at vi skal koncentrere os om at fjerne nogle fundamentale grunde til, at der bliver krig. Det har noget med hunger at gøre,

[Duetoft]

det har noget med økonomi at gøre, det har noget med mange andre ting at gøre, men det har ikke noget med våbentransport at gøre.

Våbentransporter kommer nemlig som følge af de andre problemer, som man ikke løser, fordi man hellere vil koncentrere sig om et forslag som det her.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Jeg er enig med hr. Duetoft i, at krige jo ikke opstår, fordi man har våben, men jeg tror også, at hr. Duetoft vil give mig ret i, at krige kan forlænges ved våbentilførsler.

Når jeg har brugt udtrykket umoralsk, så tror jeg, jeg befinder mig i fuld overensstemmelse med en ganske betydelig del af den danske befolkning, for spørgsmålet om at deltage i sikringen af en fortsat krigstilstand i et område er vel i sidste ende et spørgsmål om moral eller ikke moral. Det er vel et spørgsmål i sidste ende om, hvad man kan tillade sig at tjene penge på, eller hvad man ikke kan tillade sig at tjene penge på.

Der er jo virkelig partier i Folketinget – men CD hører ikke til dem, det skal jeg gerne medgive – der absolut har et overordentlig moralsk forhold til en lang række ting, som man kan tjene penge på eller rettere sagt ikke bør tjene penge på. Det kommer hr. Duetoft jo også til at forholde sig til senere, så der er ikke noget unaturligt i det. Man kunne for den sags skyld lige så godt sige, at det er politisk acceptabelt eller politisk uacceptabelt at gå ind i forretninger af den art.

(Kort bemærkning).

Ole Espersen (S):

Nu var udenrigsministeren jo dengang minister i en regering, som også CD deltog i, og det er en af grundene til, at jeg spørger meget konkret og med et inderligt håb om svar, om hr. Duetoft er enig i den betragtning, ministeren fremkom med, nemlig at det er dybt beklageligt, at danske skibe medvirkede til at forlænge den bestialske krig, der var tale om.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Nu skal man ikke glemme, at våbentransporter jo også kan være fredsbevarende. Det kunne godt være, at det at transportere våben til et

land sikrede mod angreb, det kunne man jo meget vel forestille sig.

Men til hr. Ole Espersens direkte spørgsmål vil jeg sige: Vi støttede naturligvis ikke den bestialske krig Iran-Irak, overhovedet ikke, men ingen får mig til at stille mig op på Folketingets talerstol og dømme personer, som gør noget lovligt, og som føler, at det er et led i udøvelsen af deres erhverv at gøre det. Jeg skal ikke her moralsk tage stilling til, om en skibsfører eller et selskab, der bringer våben til Iran-Irak, er mere moralsk forkastelig end så mange andre. Det er ikke min opgave.

Og det andet må udenrigsministeren jo selv klare for sig.

Else Winther Andersen (V):

Venstre er enig med justitsministeren i afvisningen af forslaget.

Vi har jo diskuteret det tidligere, men vi finder, at forslaget, som det er fremsat, ikke løser nogen problemer, som de regler, der allerede findes, ikke kan løse. Det fremsatte lovforslag vil kun medføre en administration, der besværliggør al mulig anden transport.

Jeg må medgive justitsministeren, at en ensidig dansk lovgivning ingen virkning vil få, men derimod vil komme til at koste arbejdspladser, og det kan ikke være meningen, at vi skal lovgive i forhold til det.

Birger Christensen (FP):

»Farvel til Våbnene« hed en kendt bog engang. Det blev desværre ikke til noget.

Lov om forbud mod våbentransporter er derimod blevet fremsat her i Folketinget, og vi må desværre fra Fremskridtspartiet sige: Det kan vi ikke tilslutte os. Og hvorfor kan vi ikke det? Ja, hvis man læser forslaget igennem og ikke går i detaljer om tidligere forhandlinger her i dette Ting, så vil man se, at forslaget i sin substans er fuldstændig umuligt, idet det hele tiden påpeger ting, som i teorien måske er rigtige, men som i praksis overhovedet ikke kan lade sig gøre.

Lad mig nævne et eksempel: Køretøjer til militære formål omfatter bl.a. traktorer og påhængsvogne. Hvordan vil man bære sig ad med at finde ud af, om en traktor er til pløjning eller den er til krigsmæssige formål?

Der står i punkt 7, side 2, i forslaget: »Halvfabrikata og andre produkter, der kan anven-

[Birger Christensen]

des til fremstilling af de under punkt 7 a nævnte stoffer.« Hvordan i alverden vil man være i stand til at finde ud af, om et halvfabrikeret produkt, der kommer forbi et land i et våben-transportskib, er hundrede procent til krigsmæssige formål?

Men det bliver værre endnu. Selv laserudstyr er nævnt. Mig bekendt er en CD-pladespiller også noget med laserstråler, og det vil sige, at hvis det pågældende skib var lastet med CD-pladespillere, kunne man med lidt ond vilje – eller god alt efter temperament – vende billedet og sige: Det er nok krigsmæssige formål det her, så vi vil forbyde, at det transporteres på danske skibe.

Men det bliver en tand værre endnu i punkt 13, side 3, hvor man siger, at »vedligeholdelse af ovennævnte materiel og udstyr« også skal indgå som en forbudsting efter dette lovforslag.

Forbud, forbud og atter forbud er Socialdemokratiets og SF's mærke. Vi ser det tydeligt i dette forslag, og derfor går vi som sagt imod.

Men der er også en anden ting ved det. I disse sparetider taler samtlige partier inklusive SF og S om, at der skal spares, men dette forslag, indrømmer forslagsstillerne selv i bemærkningerne side 4, punkt 5, vil medføre et vist administrativt merarbejde i Justitsministeriet, Udenrigsministeriet og Forsvarsministeriet. Skønsmæssigt – og der skønnes sikkert ikke for lavt – vil det påføre de omtalte ministerier en merudgift fra 0,5 til 1 mio. kr. årligt det ene sted og ca. 0,2 mio. kr. årligt det andet sted.

Se så er vi fremme ved kernen i sagen. Forslaget indeholder en større betaling for skatteyderne. Det er klart, at Fremskridtspartiet går imod den slags forslag. Forslaget er et skoleeksempel på, hvor langt ud man kan komme i sin forbudsiver fra Socialdemokratiets og SF's side.

Forsiden er god: Farvel til våbnene. Nå nej, det stod der ikke, men der stod »lov om forbud mod våbentransporter«. Herligt forslag, god facade, godt stillet op, professionelt lavet, men totalt ubrugeligt i praksis, hvis man læser forslagens punkter igennem. Med de få punkter, jeg her har skitseret, håber jeg, at jeg for det øvrige Ting har gjort det krystalklart, at forslaget er totalt umuligt og vil være skattefordyrende hen ad vejen.

Fremskridtspartiet stemmer imod, og det har jeg hørt andre også gøre. Det glæder mig. Mange tak!

Kirsten Lee (RV):

Allerede under førstebehandlingen af forslaget om krigsmateriel meldte jeg, at Det Radikale Venstre i den nuværende parlamentariske situation ikke ville være i stand til at stemme for dette forslag.

Vedtagelse af forslaget i den nuværende form vil desværre næppe føre til et fald i hverken våbenfremstilling, våbenhandel eller våbentransport.

Vi finder bestemt ikke, at våbentransporter pynter på dansk skibsfart, men det forslag, der foreligger her, hjælper reelt ikke på det problem, som udgøres af den globale handel med og transport og produktion af våben.

Vi foreslår, at vi forsøger gennem Nordisk Råd, FN, EF og alle de andre internationale organer, vi kan arbejde sammen med, at overbevise verdenssamfundet om nødvendigheden af at begrænse våbeneksport, våbentransport, våbenproduktion og våbenhandel. Kan vi få disse internationale fora med på ideen, vil der i virkeligheden være noget vundet.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Se, jeg var godt klar over, at fru Kirsten Lee ville starte med den nuværende parlamentariske situation. Det måtte næsten siges. Det får mig så til at spørge fru Kirsten Lee: Hvad mener Det Radikale Venstre? Mener Det Radikale Venstre ét, når partiet er i regering, og noget andet, når partiet ikke er i regering?

Tilsyneladende er det således, at partiet mener noget andet, når det ikke er i regering, for fru Kirsten Lee kunne nemlig ikke nøjes med at snakke om den nuværende parlamentariske situation; fru Kirsten Lee sagde også, at lovforslaget i den nuværende form ikke ville afstedkomme noget fald i handel med og transport af våben.

Må jeg forstå det således, at fru Kirsten Lee dermed bringer sig på linje med Det Radikale Venstres tidligere ordfører i det samme lovforslag, hr. Bernhard Baunsgaard, der var utilfreds med det, fordi det var for slapt? Eller skal det forstås således, at fru Kirsten Lee siger: Dette lovforslag skal være meget anderledes i sin grundstruktur for overhovedet at kunne virke? Eller er fru Kirsten Lee på linje med hr. Helge Adam Møller overhovedet modstander af, at der kommer et lovforslag?

[Leif Hermann]

Jeg tror nok, at det er nogle af de spørgsmål, fru Kirsten Lee af hensyn til det videre forløb af debatten kunne berige Folketinget ved at svare på.

(Kort bemærkning).

Kirsten Lee (RV):

Det Radikale Venstre er ikke nogen studiekreds, og vi befinder os aldrig nogen sinde i en hængekøje. Vi har altid befundet os dér, hvor vi kunne få maksimal politisk indflydelse, og vi har altid respekteret mindretalsstyret, men også altid været villig til at få Folketinget til at samarbejde. Vi har ikke ændret holdning, og det sagde jeg klart i min indledning, men vi ønsker altid at få mest mulig indflydelse på den samlede danske politik. Det har vi i den parlamentariske situation, vi befinder os i nu, og vi følger de spilleregler, der ligger deri.

Anden næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Vi går tilbage til ordførerrækken.

Addi Andersen (CD):

Da jeg ikke vil spille Tingets tid med gentagelser, vil jeg kun henvise til Centrum-Demokraternes ordførertale fra den 12. november 1987, Folketingstidende 1987-88, 1. samling, sp. 1822.

Dette forslag er næsten identisk med forslaget fra dengang, og CD's holdning er ikke ændret siden. Hvis nogen ikke husker, hvad den var, kan jeg oplyse, at CD ikke kan gå ind for forslaget.

Ole Espersen (S):

Jeg vil gerne takke de mange ordførere, der har givet deres tilslutning – og det er jo det store flertal – til intentionerne bag dette lovforslag. Når man har sympati for intentionerne, så skulle det være mærkeligt, om man ikke også kunne finde frem til handling, og det er naturligvis det, der er vores ønske.

Jeg skal ikke gennemgå teknikken i lovforslaget. Det har været drøftet ved adskillige lejligheder her. Jeg vil gerne sige til en enkelt ordfører, at vi har gjort, hvad vi kunne, for at udforme lovforslaget på en sådan måde, at det kan administreres, og det synes jeg også er blevet resultatet, så indvendingen om, at det er uadministrerbart, synes jeg ikke holder.

Man kan sige, vi er kommet lidt sent i samlingen med forslaget, og hvorfor nu det? Jo, vi havde faktisk det forfængelige håb, at danske skibsredere måske – på basis af debatten herhjemme og regeringens fordømmelse af disse våbentransporter – ville tænke sig om og efterhånden mindske den indflydelse, disse transportere åbenbart har på rederiernes indtægter. Men som hr. Leif Hermann har sagt, har det jo vist sig også i det seneste års tid, at der fortsat er mange danske skibe, for hvem en væsentlig indtægt – måske hovedindtægten – stammer fra lyssky våbentransporter, og det synes jeg ikke tjener hverken rederierhvervet som helhed, dem, der deltager, eller dem, der forsvaret det, til ære.

Jeg synes, det er beklageligt, at vi nu i en måned eller to oplever, at danske søfolk sidder fængslet i Italien, fordi de har transporteret våben åbenbart ulovligt efter den lovgivning, der er gældende dér. De ville have været på fri fod i dag, hvis vores forslag var blevet gennemført, og så havde de sikkert også fundet beskæftigelse andetsteds.

Under alle omstændigheder – og det er sagt til hr. Helge Adam Møller – tror jeg, de fleste danske søfolk foretrækker friheden frem for ret meget andet, og der har jo været mange eksempler på søfolk, der har siddet spærret inde eller i husarrest i månedsvis på grund af disse transportere.

Det er selvfølgelig beklageligt, at forslaget ikke blev vedtaget i forrige samling, men som hr. Leif Hermann har gjort opmærksom på, skyldtes det jo de stramninger, som der er blevet stillet krav om fra flere partiers, herunder også Det Radikale Venstres, side.

Jeg har forstået på en udtalelse fra fru Kisten Lee, at De Radikale også er enige i intentionerne. Det kunne måske medføre, at man i hvert fald undlod at stemme, når man ikke kan stemme imod. Jeg ved ikke, om det er muligt, men hvis man virkelig er enig i og så stærkt har kæmpet for gennemførelsen af et forbud som dette, så burde det næsten være det mindste, man har betinget sig i forbindelse med regeringssamarbejdet.

I relation til den korte bemærkning, jeg gjorde til hr. Helge Adam Møller, vil jeg gerne spørge justitsministeren – idet regeringen jo tidligere har sagt ganske tilsvarende, at dette bør reguleres på internationalt plan – hvad re-

[Ole Espersen]

geringen så har gjort i de sidste 2-3 år for på det internationale plan at få skabt interesse for og måske oven i købet få gennemført restriktioner, når det drejer sig om våbentransporter på skibe, EF-skibe, Europarådsskibe, FN-landenes skibe som helhed. Har man gjort noget som helst?

Jeg er meget interesseret i at høre, hvad man måtte have gjort, for hvis man ikke har gjort noget, samtidig med at man siger, man har sympati for intentionerne, så får man indtryk af, at den sympati ikke er særlig ægte. Så er det, man først og fremmest sætter øverst, jo i virkeligheden, at rederierhvervet skal kunne tjene penge.

Det blev sagt fra ministerens side, at det ville være konkurrenceforvridende at forbyde eksport af våben f.eks. til Iran eller Irak også i forbindelse med den krig, der foregik dér. Det er da utvivlsomt rigtigt. Det ville det være i hvert fald i en periode, men det er jo også konkurrenceforvridende, når vi har en lovgivning om forbud mod eksport af våben. Der er da adskillige danske virksomheder, der kunne tjene betydelig mere, der nu må se udenlandske konkurrenter tjene penge, som de ellers kunne have tjent. Det er i høj grad konkurrenceforvridende, men det offer, man dér bringer, burde man også bringe på det område, som jo er lige så vigtigt som fabrikation og eksport, nemlig transport.

Hr. Helge Adam Møller sagde, at erhvervet ville miste hundredvis af millioner kroner i indtægt. Jeg vil gerne spørge både ministeren og den konservative ordfører, om man har nogen form for opgørelse af det her. Vi kender naturligvis protesterne fra erhvervslivet. Da vi lavede loven om boykot af Sydafrika, sagde industriministeren til Udenrigsudvalget: Denne lovgivning vil koste mindst 10.000 arbejdspladser i det danske samfund. Det er jo en sag, der minder meget om den her. Har man tal på, hvor mange tusinder af danske arbejdspladser der er gået tabt på grund af vores boykot af Sydafrika?

Har man opgørelser over, hvad det danske samfund tjener ved våbentransporterne? Er det sømandsskatten, man tænker på? Den andrager vist ikke ret meget længere. Er det de store skatteindtægter, man har fra danske rederier, herunder coasterrederne, man tænker på? Hvor store er de indtægter i grunden? Har hr. Helge Adam Møller eller regeringen overhovedet nogen tal for, hvad dette ville koste, hvis

man endelig skal ind på en vurdering af omkostningerne?

Vi synes i modsætning til hr. Duetoft, at en gang imellem har det danske Folketing ligesom andre parlamenter ret til også at handle ud fra moralske synspunkter.

Til hr. Birger Christensen skal jeg kun sige, at de citater, han omtalte fra forslaget, naturligvis er forkerte. Der er ikke tale om, at traktorer ikke må transporteres. Der er heller ikke tale om, at vi ikke må eksportere laserstråler, som hr. Birger Christensen vist sagde. Det giver jeg ham ret i kan være svært at kontrollere. Men det drejer sig altså om laserudstyr specielt lavet med henblik på krigsførelse. Det drejer sig om traktorer specielt konstrueret med henblik på krigsførelse. Så derfor er de eksempler, der blev givet af Fremskridtspartiets ordfører, aldeles ikke dækkende.

Til fru Kirsten Lee kan jeg da sige, at jeg godt kan acceptere, at man kommer i regeringsposition. Det, det drejer sig om, er jo ikke så meget den parlamentariske situation, det er regeringspositionen. Det er da i orden, man får indflydelse på nogle punkter, og så må man give noget på andre punkter. Det kan jeg da godt forstå, og vi er stadig meget, meget interesseret i at få at vide, på hvilke punkter man har fået indflydelse. Det er måske ikke noget, der direkte vedrører forslaget her, og næppe heller forslaget om våbenmateriel, hvor indflydelsen fra Det Radikale Venstre vel først og fremmest gik på, at der nu skal være mulighed for udenlandske kapital i dansk våbenfabrikation.

Det forstår jeg godt, men derimod beklager jeg, når fru Kirsten Lee så prøver at give indtryk af, at forslaget ikke hjælper noget. Hvis dette forslag ikke gør det og man mener som forrige gang, vi diskuterede dette emne, at det bør strammes op, så er det det, der bør siges.

Derfor må jeg spørge: Er det rigtigt, som jeg har forstået af dagspressen, at De Radikale i virkeligheden er enige i lovforslagets intentioner, men har afskåret sig fra muligheden for at stemme for det? Det synes jeg så er en ærlig og redelig sag. Derimod forstår jeg ikke, at man kan kritisere forslaget, efter at man så energisk har arbejdet for at gøre det endnu mere restriktivt i forhold til det, som ligger på bordet i dag.

Justitsministeren (H. P. Clausen):

Jeg skal ikke forlænge debatten, for det ville

[Justitsministeren]

være at trække den vistnok fjerde debat om dette emne yderligere ud. Der er jo ikke heller kommet andre synspunkter frem end dem, der er kommet frem i tidligere behandlinger af dette emne.

Men jeg vil godt sige til hr. Ole Espersen, at det, jeg har udtrykt sympati for – og sådan som jeg har opfattet en række af dem, som hr. Ole Espersen tog til indtægt for sine intentioner – er netop intentionerne om at være med til at vanskeliggøre krig og begrænse krigsmulighederne.

Når vi vender os imod dette forslag, er det, som jeg har sagt, og som så mange af ordførerne har sagt, fordi forslaget ikke indfrier disse intentioner. Og derfor er der jo ikke tilslutning til forslaget, fordi forslaget ikke indfrier intentionerne, men vil have uønskede bivirkninger, hvilket vi tager afstand fra.

Hvad gør vi? Ja, vi er jo med i en lang række internationale fora, og dette problem er jo ikke det eneste, som skal drøftes, når man drøfter, hvordan man håndterer de hovedproblemer, som foreligger, når man vil gøre det vanskeligt at udkæmpe krige eller at fortsætte krige i forskellige områder.

Vi har været med til at gennemføre embargo, som også hr. Ole Espersen var inde på det, på områder, hvor man har kunnet enes om det i de forskellige fora. Og i de brede sikkerhedspolitiske drøftelser, som foregår, indgår naturligvis alle elementer, uden at vi dér specielt trækker dette ud. Jeg kan trække dette ud og pege på ganske bestemte tiltag, som er sket på dette område, i fortsættelse af den debat, der har været i det danske Folketing. Det afgørende for mig er, at der sker et løbende og omfattende samarbejde på internationalt plan om at løse alle de problemer, som dette er et delproblem af.

Opgørelser af, hvad der vil ske, er jo vanskelige. Det, jeg har peget på, er, at det afgørende, som forslaget fører til, er, at dansk skibsfart får store vanskeligheder generelt.

Sagen er jo, at våbentransporter og våben dér, hvor de transporteres, ofte kun er en meget lille del af de laster, der transporteres fra sted til sted i linjetrafikken, som jo er den bærende i det danske skibsfartssystem. De vanskeligheder, der opstår, når vi hober en række problemer op for dansk skibsfart, vil kunderne ikke acceptere, fordi havne så ikke må anløbes med andet af det gods, der er med, osv. Det skal jeg

ikke gå i enkeltheder med. Det er denne ophobning af vanskeligheder, som vi peger på som en virkning af dette forslag, som er væsentlig større end den mangel på virkning, det vil have over for det, forslaget sigter på.

Må jeg så endelige sige til en enkelt af hr. Ole Espersens bemærkninger – og nu taler jeg ikke på Det Radikale Venstres vegne, jeg taler på regeringens vegne – at jeg har et håb. Jeg ved ikke engang, om jeg skal kalde det et håb, jeg vil snarere kalde det en drøm. Det er en drøm om, at det engang vil gå op for alle i dette Ting, at når regeringen fremsætter et forslag, så er det den samlede regering, der fremsætter forslaget. Det er spild af tid at spekulere i, om det ene parti kan undlade at stemme eller stemme imod. Når vi i regeringen er blevet enige om et forslag, så er det regeringens forslag. Ellers bliver det ikke fremsat.

Vi søger enighed mellem de tre partier, og det har dog vist sig fra gang til gang, at det har været resultatet. Jeg ser det som en faktisk konstatering af, at de regeringsforslag, der fremsættes, er regeringens forslag.

(Kort bemærkning).

Birger Christensen (FP):

Når hr. Ole Espersen på det nærmeste beskylder mig for ikke at kunne læse indenad og for citatfusk med hensyn til krigsmateriel eller ikke krigsmateriel, så må jeg bede hr. Ole Espersen om at høre efter, hvad jeg siger. Det kan godt være, jeg taler lidt for hurtigt, men nu skal jeg sige det langsomt:

Der står i lovforslaget, at det omfatter krigsmateriel til krigsmæssige formål, herunder traktorer og laserudstyr. Jeg spurgte hr. Ole Espersen og andre: Hvordan vil man finde ud af, om en traktor er til at pløje med eller den er til at trække kanoner med, når traktoren står som sådan? Det må bero på et skøn. Det er umuligt at konstatere. Det var, hvad jeg sagde.

(Kort bemærkning).

Ole Espersen (S):

Det problem, som ordføreren for Fremskridtspartiet nævnte, har man altså i administrationen haft evner til at behandle, og man har foretaget de sondringer i mange år. Det er jeg sikker på at man også vil kunne i fremtiden.

[Ole Espersen]

I anledning af justitsministerens udtalelse skal jeg blot sige, at jeg går ud fra, at ministeren mener, at den holdning, ministeren har givet udtryk for her, naturligvis er alle regeringspartierne holdning: man går imod. For der er ikke tale om et regeringsforslag her, det er et oppositionsforslag. Men jeg går ud fra, at det var det, der lå i ministerens udtalelse.

Når det siges, så kan man selvfølgelig få fornemmelse af, at det skyldes, at der er sådan en vis usikkerhed. Og så er det bedst fra regeringens medlemmer straks at få fastslået, at nu er det altså sådan, at man gør, som man er blevet bedt om at gøre. Og det er der i og for sig heller ikke noget galt i. Sådan er det jo nu en gang imellem.

Men når jeg spurgte, så var det i og for sig ikke for at spille Tingets tid. Jeg spurgte Det Radikale Venstre, om der var mulighed for, at man undlod at stemme, fordi det faktisk en gang imellem sker, når det drejer sig om problemer, som i høj grad er af etisk karakter, af moralsk karakter, at man får lov til at stemme, som man finder det rigtigt; det gælder især medlemmerne af et parti, der ikke sidder i regering. Det har der været eksempler på tidligere, og det var derfor, jeg spurgte Det Radikale Venstre, om man ikke fra dette partis side mente – især på baggrund af debatindlæg fra Det Radikale Venstres tidligere ordfører – at når det er et så væsentligt etisk og moralsk spørgsmål, så må man som menigt folketingsmedlem have lov til at stemme således, som ens overbevisning tilsiger en at man skal stemme.

Og så skulle jeg måske tilføje, at jeg er tilfreds med, at ministeren beretter, at man løbende prøver at løse problemer i forbindelse med krig og fred. Det ved jeg naturligvis at man gør, men det, jeg spurgte om, var, om der er taget konkrete initiativer vedrørende en begrænsning af våbentransporterne med henblik på at mindske krige og disses varighed.

Justitsministeren (H. P. Clausen):

Jeg er glad for, at jeg mod slutningen kom med bemærkningen om regeringen, fordi det, jeg refererede til, naturligvis var mit indledende indlæg, hvor jeg redegjorde for regeringens holdning til det fremsatte lovforslag.

Når jeg er glad for det, så er det på grund af hr. Ole Espersens sidste indlæg, hvor han siger, at jeg spreder usikkerhed. Nej, det var netop

det, jeg ville pege på. Usikkerheden spredtes af dem, der gang på gang spørger efter, hvad der er de enkelte regeringspartiers holdning dér, hvor regeringen har markeret et synspunkt, for når det synspunkt markeres af regeringen, enten det er i form af et lovforslag, der fremsættes, eller en stillingtagen på regeringens vegne til et forslag, der kommer udefra, så er det den samlede regerings holdning.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Jeg vil blot afslutningsvis takke justitsministeren for den klare tilkendegivelse af, at Det Radikale Venstre altså også i dette spørgsmål er tævet på plads i regeringssamarbejdet.

Helge Adam Møller (KF):

Jeg er ked af en enkelt ting. Jeg er uenig med justitsministeren på et lillebitte område.

Justitsministeren kontaterede, at der ikke var kommet noget væsentligt nyt frem under debatten. Jeg synes, der er kommet én væsentlig nyhed frem, som jeg synes ikke skal stå uimodsagt. Jeg synes, der har været nogle urimelige angreb på dansk skibsfart, på danske redere og på danske søfolk, langt stærkere, end jeg har hørt under de to tidligere debatter i 1987.

Hr. Ole Espersen sagde, at mange redere og mange skibe tjener deres penge på lyssky virksomhed. Det er ikke rigtigt. Jeg vil ikke udelukke, at der skulle være et enkelt skib eller en enkelt reder i det kolossalt store skibsfartserhverv, vi har, men de, der i øjeblikket transporterer våben – og det er jo en uendelig lille procentdel – gør det fuldt lovligt, hvis det er transport i henhold til den lov, der er i øjeblikket. Det har ikke noget med lyssky virksomhed at gøre, det er lovligt.

Jeg synes også, det er underligt, at hr. Ole Espersen med den juridiske baggrund, han har, kan konstatere, at nogle søfolk, som i øjeblikket ulykkeligtvis sidder indespærret i Italien, sidder der for ulovlig og lyssky virksomhed. Mig bekendt er de ikke dømt endnu, og hvad kender hr. Ole Espersen til, hvad de har begået, og er hr. Ole Espersen sikker på, at de vil blive dømt? Jeg troede, det normalt var et princip, at man ikke udtalte sig om, hvorvidt nogen havde begået noget kriminielt eller ej, før dommeren havde talt.

[Helge Adam Møller]

Men så spørger hr. Ole Espersen – og det har justitsministeren jo svaret på – hvad regeringen har gjort. Jeg kunne godt have lyst til at spørge: Hvad har hr. Ole Espersen gjort, der var justitsminister de første tre år under Iran-Irak-krigen og kunne spille ud på alle tænkelige måder og endda havde et flertal i Folketinget bag sig? Hr. Ole Espersen gjorde nøjagtigt ingenting. Jeg gentager: Nøjagtigt ingenting. Men dengang havde han selvfølgelig også ansvaret for arbejdspladser, eller det havde regeringen.

Så spørger hr. Ole Espersen til sidst helt konkret, om jeg eller nogen andre kan dokumentere, hvilke penge erhvervet vil miste. Det tror jeg hverken Dansk Rederiforening eller Dansk Metal eller andre kan dokumentere, for det må blive spekulativt, om det er det ene eller andet tal.

Men problemet er jo – og det har vi talt om tidligere – bl.a. containertransporten, altså store danske skibe, som stort set aldrig sejler på Danmark, men mellem fremmede lande og fremmede havne over hele verden, og som får 500 eller 1.000 containere om bord, altså store kasser med varer i. Dem får de i et samlet parti, måske 500 kasser. Så kan der måske i tre af de kasser, som de får af en mægler, være genstande, der ville falde ind under denne lov, hvis den var gennemført. Og hvad er så problemet? Ja, så må rederen måske sige: De tre kasser kan jeg ikke transportere, men de øvrige 497 kan jeg godt tage. Og hvad vil mægleren eller befragterede ude i Nairobi eller Brisbane eller et andet sted sige? Han vil sige: Enten tager du dem alle sammen, eller også tager du ingen, og så får det finske, det norske eller det svenske skib ordren. Det er dér, de store problemer ligger.

Og så til sidst: At erhvervet mister indtægter, det er vist ubestridt. Det siger Dansk Metal, vi har jo modtaget en deputation i Retsudvalget. Det siger Dansk Styrmandsforening, Radiotelegrafistforeningen af 1917, Maskinmestrenes Forening og Svendborg Værft for bare at nævne nogle af de deputationer, vi har haft, som alle samstemmende siger: Det her koster arbejdspladser og økonomi.

Ole Espersen (S):

Sagen er jo den, at det faktisk kun er en 4–5 år siden, at det blev afsløret, at visse danske skibsredere i høj grad tjener penge på våbentransport. Jeg tror ikke, der var nogen, der

drømte om, at danske redere, danske skibe, i den grad havde specialiseret sig i våbentransporter. Det er det, der er tale om i øjeblikket, og det er den specialisering, den dygtighed, de udviser, de hurtige transportere, de kan klare, der altså kan gøre transporterne billigere og sørge for, at flere våben kan komme frem for de samme penge. Det er vældig effektivt.

Jeg tror ikke, der var nogen, der i 1970'erne eller begyndelsen af 1980'erne drømte om, at det var den vej, det danske rederierhverv for en dels vedkommende ville gå, og derfor var der ingen som helst grund til på det tidspunkt at tage et problem op, som de fleste ville finde fiktiivt, men som ingen, heller ikke ordføreren for Det Konservative Folkeparti, i dag på nogen måde kan kalde fiktiivt. Det ser vi jo også af de voldsomme protester, jeg havde nær sagt trusler, der kommer fra visse dele af rederierhvervet.

Jeg har naturligvis ikke kaldt folk, der sidder fængslet i Italien, for skyldige, før de er dømt; det er klart. Men jeg taler om lyssky virksomhed. Jeg taler om lyssky transportere, og det tror jeg godt man har lov til at sige.

Transport af våben til bevægelser, der af mange her i Tinget, også af Det Konservative Folkeparti, kaldes terrorister, er vel en slags lyssky foretagende. Vil hr. Helge Adam Møller ikke finde en våbentransport til Den Lysende Sti eller til andre terrorbevægelser for en transport af lyssky karakter? Det synes jeg godt man har lov til at sige.

Så vil jeg gerne spørge Det Radikale Venstre om et par ting for at sætte sagen i relation til et andet lovforslag, der for tiden er til behandling i Tinget, nemlig lovforslaget om krigsmateriel, for at se, om det dog skulle være muligt at komme et stykke ad vejen.

I det andet lovforslag lægger det Radikale Venstre megen vægt på, at arbejdere i det foretagende, der producerer våben, skal have ret til uden tab af dagpenge, altså uden karantæne, at opsiges deres arbejde, og vi har erklæret os positive over for det. Derfor vil jeg spørge Det Radikale Venstre, om man ikke ved en sammenligning må erkende, at det så i det mindste ville være rimeligt, at søfolk fik at vide, om der i det skib, de arbejder på, er våben blandt de transporterede dele, og om søfolkene så også, hvis de får den viden, som de altså bør have efter vores mening – og jeg spørger, om De Radikale er

[Ole Espersen]

af samme mening – ved en sådan transport skal have ret til at afmønstre, således at de får ret til fri hjemrejse og naturligvis ikke skal underkastes nogen form for karantæne.

Det ville være en fuldstændig ligestilling med det, Det Radikale Venstre – sammen med regeringen, det er et regeringsforslag – har fremsat lovforslag om her i Tinget. Jeg synes, en sammenligning er naturlig, og jeg vil spørge, om der dér er mulighed for et samarbejde.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Meddelelser fra formanden:

Anden næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Der er ikke mere på dagsordenen.

Medlem af Folketinget Anker Jørgensen (S) har meddelt mig, at han i henhold til forretningsordenens § 42, stk. 3, litra c, ikke vil kunne give møde i Tinget i mindst 7 dage, hvorfor han anmoder om orlov fra og med den 28. marts 1989 og om, at stedfortræderen må blive indkaldt.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 16. marts 1989, kl. 10.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den i salen opslåede dagsorden.

Mødet hævet kl. 15.10
